

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Pris 47 kronor

Nr 5–2007

Kronprinsessan Victoria
inviger Nordens första
romska folkhögskola

É Romani Glinda
på Bokmässan i
Göteborg

Redaktören har ordet

Den rumänske presidenten Traian Basescu har bett om ursäkt för deportationen av tusentals romer till nazisternas dödsläger under andra världskriget. Det är första gången en regeringsmedlem har gjort så offentligt. Han har bett om ursäkt för något som hände före hans tid, men han har inte bett om ursäkt för det som han och hans ministrar har sagt i media om romer nyligen. Hur ska man tolka det?

I Rumänien verkar det fortfarande vara tillåtet att offentligt diskriminera romer. Under fotbollsmatcher dyker det upp bilder på Hitler och skyltar där det står bort med zigenarna, och högre regeringspersoner uttalar sig förnedrande om dem i media.

Under en konferens i maj, tog en kvinnlig romsk reporter ett foto av den rumänske Presidenten Traian Basescu, med sin mobiltelefon. Presidenten tog ifrån kvinnan telefonen som återlämnades dagen efter. Vad han inte visste var att telefonens inspelningsfunktion fortfarande var på. När presidenten senare talade med sin fru om händelsen sade han "vad aggressiv den där illaluktande romska kvinnan var".

Rumäniens premiärminister, Calin Popescu Tariceanu, uttalade att han inte ville att Rumäniens befolkning skulle förknippas med de svårt kriminellt belastade romerna eftersom det i engelska pressreleaser beskriver romer som Romanian (rumäner på engelska). Rumäniens ambassadör på Irland, Silvia Davidoiu, uttalade sig om rumänska romer på Irland som slagit upp sina eländiga plasttält i närheten av en motorväg. "Romer lurar och manipulerar den irländska regeringen genom att bo på detta sätt för att sko sig på Irlands bekostning. De har permanenta adresser och egna hus i Rumänien och behöver inte komma hit." I Rumänien vill en annan minister att staten ska betala romerna för att lämna landet.

Det är inte bättre i Sverige där en läkare i Lund uttalar sig generaliserande om romer. Han forskar och på "vetenskaplig grund" vet han att romerna är släkt med varandra

Rosario Taikon Ali och Bengt O Björklund, framför sitter Fred och Maja-Lena Taikon.

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon och fax:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91
+46 (0)73-543 07 16

E-mail: fredt@telia.com

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion: Maja-Lena Taikon,
Rosario Ali Taikon
och Bengt O Björklund.

Alla texter utan bylines är skrivna av
Fred Taikon och Bengt O Björklund.

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang, föredrag och möten.

Vi tar emot texter på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten:
fredt@telia.com

genom inavel, att måste ha sömnmedel än Rohypnol för att sova. Detta sker med myndigheternas goda minne.

Solveig Jansson, koordinator för projektet New City i Malmö, säger i en intervju att många ungdomar som inte fullföljer gymnasiet är romer. "Det är en grupp som vi inte har lyckats integrera i det här landet", säger hon. Vilka är vi? Jag har

Innehåll:

Genmäle - Mai Beijer	sid. 3
Bok & bibliotek	sid. 4-8
Agnesberg	sid. 10-11
Rajko Djuric	sid. 12-13
Minoriteter i Norge	sid. 14-15
Vem bryr sig?	sid. 16
Kasandras rop	sid. 16-17
Romano Trajo	sid. 17
Ny kursplan	sid. 18
Trädgårdsmästaren	sid. 19
Bakro	sid. 19
Delegationen i Finland	sid. 20-21
Temkonferens	sid. 22-23
Notiser	sid. 24-25
Recept	sid. 26-27

Bilden på framsidan är tagen under invigningen av den romska folkhögskolan i Agnesberg.

Våra bidragsgivare

Kulturförvaltningen
Statens Kulturråd

Tryck: Allduplo ISSN 1651-3258

svårt att tänka mig att hon har gjort några ansatser till integrationsarbete för romer. Eller uttalar hon sig för hela Sverige och dess regering? Hon har tydligen ingen vetskap om att alla romska projekt arbetar för integrationen i Sverige. Med ett sådant uttalande är väl frågan snarare vill majoritetsbefolkningen integrera sig med oss? Det skulle ju ske på samma villkor.

Mitt språk duger – och växer

Du talar. Jag lyssnar och förstår.

Du talar så att jag vill svara.

Vi samtalar och lär av varandra.

Det här är grundinställningen i den syn på språkinläring som genomsyrar Kursplan för undervisning i romska som Europarådet utvecklar tillsammans med Europeiska Roma och Resandes Forum. Det här sättet att närma sig språk präglas av en vilja att uppmuntra elever att använda språk för kommunikation. Lärorens uppgift är att medverka till sådana inläringssituationer där eleverna stimuleras till att vilja utveckla sitt språk. Detta gäller både när deras språkkunskaper är begränsade och när färdigheterna ligger på avancerad nivå.

Jag talar och märker att du inte förstår vad jag säger.

Jag talar långsammare och försöker uttrycka mig på ett nytt sätt. Jag uppmuntrar dig att fortsätta att försöka förstå.

Du svarar med enstaka ord.

Men jag förstår vad det är du vill säga.

Jag fyller i de ord som du ännu inte kan. Vi kommunicerar.

Om några år har vi tillsammans utvecklat språket till den nivå som gör det möjligt att både presentera våra tankar och argumentera för våra åsikter.

Läroboken Miro rakkrar romani - Jag talar romani är utarbetad utifrån samma vilja till kommunikation. De texter och bilder som författaren valt är avsedda att väcka önskan hos läsarna att på sitt eget språk samtala om sina egna erfarenheter. Författaren redogör för sin avsikt med bokens uppläggning i sitt förord och inbjuder alla att komma med kompletteringar. Här är det verkligen inte frågan om att föreskriva något som antingen rätt eller fel. Syftet är i stället att eleverna själva ska vara aktiva och skapa språk!

I Bibelns skapelseberättelse berättas om hur Gud talade och hur orden skapade himmel och jord, växter och djur och slutligen människorna. Något av samma känsla för språkets skapande kraft förmedlar också den sverigefinska författaren Inga Britt Wik i sin dikt som handlar om hur hennes barn fick möjlighet att återupptäcka sitt modersmål:

... Där språket är fattigt är inte livet fattigt, sa hon.

Löven slår ut, bladen faller, där är en ström av liv.

Utan ord går den vidare. Vi bär den vidare utan ord.

Men vilken glädje i världen när man kan skapa ett samband. Den glädjen går in i allt man gör, den har sitt eget ljus bland människorna.

Dessvärre är inte alla ord skaparord. Ord kan missbrukas. Jag har själv vuxit upp med ett minoritetsspråk. Det som gjorde det svårt att vidareutveckla detta språk var inte främst svenskarnas oförståelse för att vi använde detta "konstiga" språk i vår fa-milj. Det riktigt svåra var de vuxna "språkpoliserna" i vår egen grupp som talade om för oss unga vilka fel vi gjorde. Vi använde fel ord, vårt uttal var fel och vi kunde inte sätta samman korrekta meningar. Några av oss kunde tack vare stöd från våra föräldrar skaka av denna kritik och gå vidare. Andra tystnade. Det tjänade ingenting till att ens försöka...

Tyvärr är detta inte något ovanligt. Under de 30 år som jag arbetat med att stödja utveckling i modersmål, har jag gång på gång stött på vuxna som använder sin position till att rasera för andra som försöker skapa nya förutsättningar för modersmålsutveckling. Jag skulle också kunna visa på flera lärare som gjorde goda försök att sammanställa läromedel, men som på grund av osaklig kritik aldrig återkom. Med resultatet att

dess språk idag knappast har kvar några modersmålstalare bland de unga.

Willie Andréason Kwiek får framträdande utrymme för sin kritik. Han ska inte få stå oemotsagd. Jag har deltagit i hela processen och vet att det är Jasmine Rosengren som är författare till Miro rakkrar romani och inte någon annan såsom Andréason Kwiek insinuerar i sin rubrik. Han värjer sig inte för att beskriva andras språk som "tragiskt skrattretande". Det är inte av naivitet utan fullt medvetet som vi som nationell skolmyndighet har en helt annan inställning till vems språk som duger. Vi har erfarenheter från många språk när vi tar ställning till stavning och valet av bokstavsuppsättning. Och vi har bred erfarenhet av hur modersmålsutveckling bäst gagnas.

Slutligen, jag tror kanske inte på skrock som gör gällande att sönderslagna speglar medför sju års olyckor. Men jag vet att splitter från trasiga speglar kan skada illa. Jag hade inte förväntat mig att E Romani Glinda skulle dela ut krossade speglar.

**Mai Beijers genmäle på Willie Andréason
Kwieks inlägg i nr 4 2007 av ÉRG**

Red. förtydligande

Vi på redaktionen måste här tillägga att det aldrig är redaktionens åsikter som speglas på denna sida. Att Willie Andréason ville dela ut speglar var hans eget påfund, något som vi idag ångrar att vi lät honom göra. Det är lätt att få intrycket att de överkryssade speglarna är något som överensstämmer med tidningens mening, så är det alltså inte. Detta är något som vi redan har påtalat för Maj Beijer.

Mingel utanför den romska montern.

Romskt inslag på Bokmässan

För första gången stod det en romsk monter på Bok & Biblioteksmässan i Göteborg i år. Det var É Romani Glinda som tillsammans med Delegationen för romska frågor stod för det historiska inslaget. Ett inslag som vi hoppas blir återkommande.

När årets bokmessa gick av stapeln i år var É Romani Glinda där för första gången. Tillsammans med Delegationen för romska frågor hade vi en monter på Internationella torget.

Under fyra dagar samtalade vi med olika besökare kring romska frågor och vi hade en stor samling böcker utställda, skrivna av romer och ickeromer. På hyllorna låg allt från ordböcker på skilda romska dialekter till romsk poesi.

De som besökte oss var lärare, bibliotekarier, språkvårdare, romska aktivister och människor som bara var nyfikna på vad vi hade att erbjuda. Bland andra kom en ung kvinna in i montern och upptäckte Katiziböckerna. Hon strök dem kärleksfullt med handen och fick något fuktigt i blicken. Under vårt samtal kom det fram att hon hade läst samtliga böcker i serien som liten. Hon undrade var man kunde köpa dem idag.

Även Jämställdhets- och integrationsministern Nyamko Sabuni hittade till vår monter efter sitt framträdande på stora scenen och före detta ministern Jens Orback tittade också in för en pratstund med gamla romska bekanta från Romarådets dagar. Själv var han på bokmässan för att presentera sin nya bok "Medan segern firades – min mammas historia". Sveriges konsult i Istanbul Ingmar Karlsson kom också förbi och hälsade.

Han diskuterade muslimer och Turkiets framtida roll i EU.

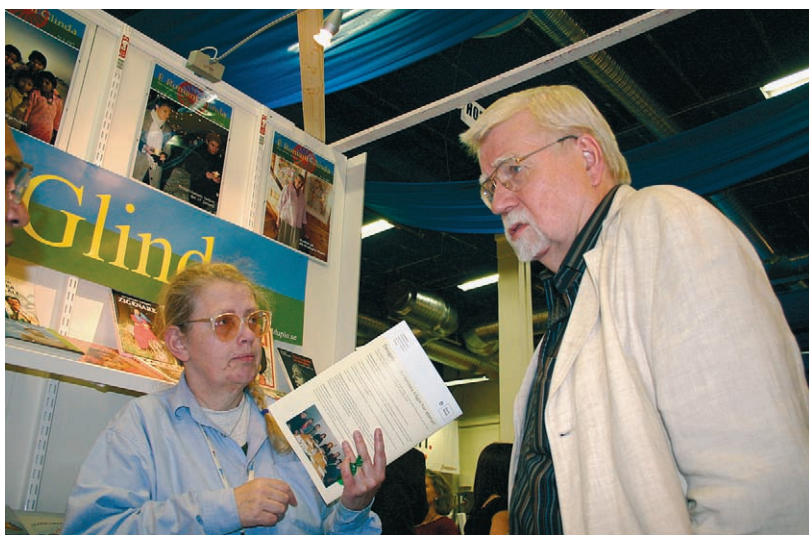
Det var många olika och intressanta arrangemang som pågick runt om på torget. Maria Leissner, ordförande för Delegationen för romska frågor, uppträd-

Livliga diskussioner utanför den romska montern.

Marion Wydow från delegationen.

Mariane Ebbesten och journalisten och författaren Björn Kumm.

de både på den stora och på den lilla scenen. Föredrag hölls om den nya ordboken på arli som Baki Hasan just blivit klar med och man diskuterade romernas situation i Sverige i dag. Bokförlaget Tranan, som gett ut många av Gunilla Lundgrens böcker, var givetvis också på plats. De presenterade en hel del nya böcker, bland annat uppträdde två vietnamesiska författare och berättade om sina nyöversatta verk.

Fred Taikon och Bengt O Björklund

Jens Orback.

Soraya Post, Nyamko Sabuni och Domino Kai.

samt delegater från Delegationen för romska frågor delade ut information och berättade om delegationens och tidningens arbete. Vi spred även DO:s rap-

port om Diskriminering av romer i Sverige.

Det var mycket liv och rörelse runt vår monter. När kvällen kom var vi helt slut.

ÉRGs chefredaktör delar ut DO rapporten.

Journalisten Anne-Marie Höglund skänkte inspelningar med romer från Boktornet.

Moderator Kjell-Albin Abrahamsson, utrikeskorrespondent på Sveriges Radio, demokratiambassadör Maria Leissner, ordförande i Delegationen för romska frågor och kulturarbetaren Hans Caldaras.

Delegationen på mässan

Under temat "Romer i tiden" hölls ett samtal om romernas situation i dagens Sverige och Europa på stora scenen vid Internationella torget under årets bokmessa i Göteborg. Medverkande var demokratiambassadör Maria Leissner, ordförande i Delegationen för romska frågor och kulturarbetaren Hans Caldaras. Moderator var Kjell-Albin Abrahamsson, utrikeskorrespondent på Sveriges Radio.

– Det har inte hänt så mycket med den romska frågan trots minoritetsstatus och olika utredningar. Vi har till uppgift att komma med förslag till bättringar och att försöka få saker och ting att hända i kommunerna. Det är ju kommunerna som har ansvaret för boendet, utbildningen och annat. Vi är inte bara en utredning vi är även en aktionsgrupp, sade Maria Leissner.

Han Caldaras menar att romernas situation inte enbart är en romsk fråga.

– Vi i Sverige måste inse att det är en samhällsfråga, men visst har det skett stora förändringar. För fyrtio år sedan hade jag inte kunnat stå här och tala.

Han Caldaras menar att vi alla tillsammans, både romer och majoritetsbefolkning, måste samlas i en enad front för att förändra de negativa attityder som finns mot romer.

– Romer diskrimineras än i dag på till exempel bostadsmarknaden. För fyrtio år sedan var vi tvungna att leva utanför samhället för att myndigheterna organiserade diskrimineringen. Det är just det som Maria har som sin käpphäst, att få våra makthavare att erkänna att romer fortfarande i dag både känner sig och är eftersatta. Romer har inte kunnat kämpa på samma villkor som majoritetsbefolkningen på grund av de lagar och förordningar som stiftats gentemot dem, lagar som vi romer i Sverige var tvingade att leva under ända in på 70-talet. Det är frågor som vi snabbt måste lösa, sade Hans Caldaras.

Maria Leissner har levt i Guatemala och sett det förtryck som Majaindianerna lever under där. Hon har även sett hur man försökt att komma till rätta med detta.

– Jag tror att det finns mycket som vi kan lära oss av om hur man läser konflikter mellan minoritets- och majoritetsbefolkningar i andra länder. Vi i Sverige måste nog inse att vi inte är bättre än andra länder. Vi har till exempel under femhundra år förtryckt romerna. Det har ju till och med varit förenat med dödsstraff att vara rom och befinna sig i riket under en viss tid och under den värsta nazitiden fick inte ens de romer som hade svenskt pass komma tillbaka in i Sverige om de hade varit utomlands. Den svenska staten har under fem hundra år ägnat sig åt grova och systematiska kränkningar av romers mänskliga rättigheter. Vi behöver fundera över att göra en sanningskommission för att lägga alla de här fakta på bordet. Det skulle kunna vara en början på en ny relation mellan romer och majoritetssamhället, sade Maria Leissner.

– Här i publiken sitter snälla och trevliga människor som inte alls är fördömsfulla, du tror inte att de skulle bli stigmatiserade av en sådan här sanningskommission frågade Kjell-Albin Abrahamsson.

Det trodde inte Maria Leissner.

– Jag tror snälla och hyggliga människor inser att det är det här vi måste göra. Det är som att snitta i ett sår för att kunna göra det rent och för att läkningsprocessen ska kunna börja, svarade hon.

Hon menar att det har varit och fortfarande är allmänt accepterat att diskriminera romer på ett sätt som inte alls är möjligt med någon annan minoritetsgrupp.

– Just när det gäller romer har det varit legitimt att diskriminera dem. Det har vi varit offer för ända fram tills idag. Det är också något som sker i stor skala i resten av Europa, framför allt i öststatsländerna, där romerna får skulden för allt elände, säger Hans.

För ett tag sedan kunde man läsa i Expressen om ett vilt slagsmål i en rättegångssal.

– Händelsen fick ett helt uppslag i tidningen och jag frågade ett stort antal människor vilka de trodde det var som slogs i rättegångssalen. Det var väl zigenare, svarade nio av tio personer. Nu vet jag, eftersom jag ringde till tidningen, att inga romer var inblandade i bråket, men detta visar hur utbredd antiziganismen är i Sverige, sade Abrahamson.

Att romer och andra minoriteter

kränks, förnedras och förödmjukas än idag skapar enligt Hans Caldaras en misstro som måste bekämpas.

– Denna misstro visar sig i att man inte litar på myndigheter, att man inte skickar sina barn till skolan, där de inte alls får respekt för sin egen särart, sade Maria Leissner. Vi måste acceptera att romer måste få vara romer, att man har tillgång till sitt språk och till sin kultur.

Vad är då det viktigaste som romerna själva ska göra, undrade Abrahamson.

– Vi måste få ett förtroende för majoritetssamhället efter att i århundraden levt med förtryck och rasism. Detta finns ju kvar än i dag och det innebär att man som rom fjärrar sig från fienden. Man vill inte sitta i samma båt med dem som avskyr en. Skolan har en mycket stor roll att spela genom att upplysa och informera om alla de olika människogrupper som finns. Det är det vi försöker göra inom delegationen. Våra kommuner ute i landet måste börja engagera sig, inte bara för romer, utan för alla som kommer från andra kulturer.

– Står vi här på Internationella torget och talar om samma sak om tio år, undrade Abrahamson.

– Det hoppas jag verkligen inte, svarade Hans Caldaras.

– Om tio år har det hänt mycket sade Marisa Leissner. Då har vi många fler romska barn i skolan och om tio år har vi förhoppningsvis haft en försoningskommission som har lagt i dagen alla oförrätter som begåtts mot romer och en läkningsprocess har börjat. Jag tror också att vi om tio år även har utvecklat vår svenska demokrati så att vi har funderat ut sätt på hur de svenska nationella minoriteterna ska få sina kollektiva och politiska rättigheter tillgodosedda. Det är ett väldigt spännande arbete. Hur ska de fem nationella minoriteterna få en politisk representation tillgodosedd och hur ska de få makten över sitt kulturarv. De frågorna har vi löst om tio år, säger Maria Leissner.

I publiken satt bland andra Elsmarie Mollytor, Ingrid Schöler och Krister Schöler.

Sofiaboken som läromedel

Gunilla Lundgren framträdde två gånger under Bokmässan, den ena gången i ett seminarium om barnböcker i Afrika, den andra gången på Nallescenen där hon visade unika fotografier och berättade om böcker hon skrivit tillsammans med flerspråkiga barn och vuxna. Stort utrymme gav hon den prisbelönta serieboken Sofia Z 4515, skriven tillsammans med Sofia Taikon och tecknad av Amanda Eriksson. Det finns även en utmärkt lärarhandledning till boken, skriven av Kalle Güttler. Bokförlaget Podium och Forum För levande historia gör nu en satsning för att

boken och lärarhandledningen ska nå skolorna. Skolorna får köpa 10 ex av boken plus lärarhandledningen för endast 500 kr! Beställningen kan göras på www.podium.nu När boken om Sofia kom ut skrev Jackie Jakubowski i Expressen att den borde vara obligatorisk läsning i alla svenska grundskolor. Tyvärr har inte skolorna uppmärksammat boken än, men E Romani Glinda hoppas att detta erbjudande kommer få skolorna att vakna till. Romernas utsatta situation och lidande under Andra världskriget har varit alldeles för lite uppmärksammat!

Maria Leissner, Baki Hasan och Olle Jakobsson.

Nytt lexikon på arli

Att de var stolta gick det inte att ta miste på. Både författaren själv, Baki Hasan, och Olle Josephson från språkrådet, formligen lyste när de under årets bokmessa i Göteborg presenterade den ny ordboken på arlidialekten som Baki Hasan precis har blivit färdig med.

– Sveriges riksdag har bestämt att alla har rätt till sitt språk och det är därför som Lexinprojektet startade, något som jag är mycket stolt över, sade Olle Josephson.

Arli är en av många romska dialekter. Två andra romska dialekter ingår i Lexinprojektet, men Baki Hasan var den som först blev klar med sin ordbok.

– Jag blev klar tidigare än de som jobbar med kelderash- och lovaraversionerna och det är en obeskrivlig känsla att kunna hålla den här boken i min hand. Tidigare har det inte funnits något så detaljerat på arli. Det har funnits på kelderash och lovara.

De tre deltagarna står på lilla scenen vid Internationella torget. Även Maria Leissner, ordförande för Delegationen för romska frågor, såg nöjd ut. Olle Josephson undrade hur man kom fram till de romska ord som finns med i ordboken. Som ett exempel tog han ordet preliminärskatt.

– Jag har haft en arbetsgrupp och en granskare i Makedonien. Just detta var det svåraste i den här processen. Det finns ju dessutom flera olika arlidialekter, men i min dialekt har man behållit cirka 90 procent av det ursprungliga språket.

Olle Josephson undrade hur man gjort med sammansatta ord, som till exempel fritidshem.

– Vi använder oss av sammansatta ord även i arlidialekten, men våra samansatta ord kanske inte fungerar på kelderash- eller lovaradialekten.

De första som köpte ett exemplar av boken i språkrådets monter på bokmässan var en arlifamilj. Även flera lärare var där och handlade, en av dem köpte fyra exemplar. Olle Josephson berättade att de missbedömt efterfrågan på boken. Den sålde slut.

Enligt Baki Hasan krävs det en viss mått allmänbildning för att kunna använda boken. Den är skriven endast från svenska till arli. Man måste alltså veta vad ordet man söker efter heter på svenska för att finna det på arli.

– För kommande generationer kommer det att vara en självklarhet att kunna läsa den här ordboken, men många romer är fortfarande pessimistiska vad det gäller utvecklingen. Det grymmaste man kan göra mot någon är att beröva den sitt språk. Vi vet att barn som talar ett minoritetsspråk bra även blir bättre på majoritetsspråket, men de

måste få ett stort stöd för sitt modersmål.

Baki Hasan har hållit sig till de grammatiska regler av é romani chib som finns på Balkan och han menar att han kan tala med alla romer med sin dialekt.

– Det kan bli små problem eftersom det finns för lite kommunikation mellan de olika romska dialekterna.

Baki Hasan menar att det behövs många ordböcker, det skulle öka kommunikationen. Kanske har romerna en gemensam ordbok om tvåhundra år, men det är ingen brådska menar han.

Maria Leissner menar att det råder stor brist på böcker skrivna på romanés.

– Det borde finnas sagoböcker för de romska barnen med en tillhörande CD-skiva där de skulle kunna lyssna på sin egen dialekt.

Diskussionen om en enhetlig ortografi för alla romska dialekter och i slutänden ett gemensamt språk för alla romer har pågått länge och kommer säkert att pågå ännu längre.

– Det pågår ett standardiseringsarbete i Europa, men vi behöver inte vara de som står för den slutgiltiga versionen. Kommer romerna överens om ett gemensamt språk så tackar vi och tar emot.

Som slutpunkt utbringade bokens stolta fäder ett fyrfaldigt hurra som ekade in över Internationella torget.

Anmäl diskriminering till DO!

Genom att anmäla diskriminering så gör du tre bra saker:

1. Du ger dig själv möjligheten att få upprättelse för den kränkning du utsatts för.
2. Du bidrar till att synliggöra diskriminering.
3. Din anmälan kan göra att andra inte behöver bli utsatta för samma sak som du.

Upplever du dig diskriminerad på bostadsmarknaden?

Har du sökt bostad men fått avslag när du talat om vad du heter eller när de ser att du eller någon i ditt sällskap bär romska kläder? Blir du erbjuden lägenhet, men bara i vissa områden? Har du försökt byta bostad men inte lyckats?

Tror du eller har du upplevt att din etniska tillhörighet påverkat dina möjligheter på bostadsmarknaden? Du kan anmäla det till DO.

Känner dina barn sig trygga i skolan?

Får dina barn tillgång till den undervisning de har rätt till i skolan? Blir de mobbade eller trakasserade i skolan? Sedan 2006 finns en lag som förbjuder diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.

Om dina barn blir trakasserade eller utsätts för etnisk diskriminering kan du anmäla det till DO. Blir dina barn mobbade kan du anmäla det till Barn- och elevombudet på Skolverket.

Har du frågor om diskriminering?

Ring DO:s telefonrådgivning som nås via växeln, tel: 08-508 887 00. Rådgivningen har öppet på måndagar kl. 9 - 12, onsdagar kl. 13 - 16 och fredagar kl. 9 - 12.

Mer information om DO och vad vi kan hjälpa till med finns på vår webbplats: www.do.se

De bägge grundarna av Agnesbergs folkhögskola, Soraya Post och Keith Palmroth, flankerar Kronprinsessan Viktoria.

Makten över den egna utbildningen

Den första romska folkhögskolan i Norden har startat i Agnesberg, ett litet samhälle en bit utanför Göteborg. Skolan startade lagom till höstterminen i år, men den pampiga invigningen gick av stapeln den 21 september då kronprinsessan Victoria gästade skolan och klippte det ceremoniella bandet.

– Det är väldigt roligt att vara här, sade kronprinsessan Victoria. Det har varit en lång process och jag vet att det är många som har sett fram mot detta och det har jag också gjort.

På en liten röd sammetskudde ligger det en sax som Kronprinsessan Victoria klipper bandet med.

– Det var bara en tidsfråga innan romerna skulle ta makten över sin egen utbildning, säger Keith Palmroth, en av grundarna till folkhögskolan. Detta är en historisk händelse. Vi har nu en folkhögskola för och av romer, en folkhögskola som är driven av romer på alla nivåer. Vi har strävat efter att göra något med ett socialpedagogiskt förhållnings-sätt, med delaktighet och mobilisering. Det handlar om att förstärka den kulturella identiteten. Det livslånga lärandet är

viktigt, därför är just folkhögskoleformen idealisk för romer. Vi tittar på det erfarenhetsmässiga. Livserfarenheten är lika mycket kunskap som den litterära. Här på skolan jobbar vi mycket temaorienterat.

Agnesbergs folkhögskola är statsfinansierad redan från början, vilket inte är så vanligt. Under en tvåårsperiod kommer skolan att ligga under Göteborgs folkhögskola, en fadderperiod då Agnesbergs folkhögskola måste bevisa att de klarar av att stå på egna ben och att utveckla verksamheten.

Rektorn på Göteborgs folkhögskola ser positivt på folkhögskolans framtid.

– Vi på Göteborgs folkhögskola är mycket glada över att få ha varit med på den här sista etappen. De grupper som behöver folkhögskoleutbildning erövrar

den. Så har det varit från början när den första folkhögskolan startade för 140 år sedan och nu har romerna startat sin första folkhögskola. Den kommer att få stor betydelse både för romer och för majoritetsbefolkningen.

Ordföranden för Delegationen för romska frågor, Maria Leissner, såg mycket nöjd ut när hon tog till orda i podiet.

– Det här är ett stort ögonblick och ett stort steg. Utbildning är mycket viktigt. När jag började i skolan på 60-talet fick inte romska barn gå i skolan som alla andra barn och då hade vi redan haft en skollag sedan 1842. Men det är samtidigt dags att vända på föreställningen att majoritetssamhället måste ta hand om romerna, det är de bättre på att göra själva. Och det är det som är det roligaste med det här projektet. Det drivs av romer och kommer förhoppningsvis om ett par år formellt sett att bli en egen folkhögskola.

Efter en påkostad buffé med många läckerheter var det dags för flera hyllningar. En lång rad talare från olika sko-

lor och myndigheter äntrade podiet och lyckönskade den romska folkhögskolan. Alla hade de presenter med sig, böcker, tidningar och en romsk flagga att hissa i flaggstången.

Även prinsessan Victoria fick presenter, bland annat en romsk bordsflagga och ett par romska örhängen som hon blev mycket förtjust i och genast satte på sig.

– Det är en dröm som blivit verklighet att vi står här idag. Det påverkar inte bara oss som grupp här i Sverige utan även i andra länder. Nu syns vi och nu är det upp till oss att göra det vi måste göra, integrera och ta del av rättigheter och skyldigheter och ta ansvar för den framtid vi har i Sverige och i Europa. Keith och jag skulle vilja tacka alla och särskilt kronprinsessan Victoria. Vi behöver alla varandra, sade Zoraya Post, en av grundarna till folkhögskolan.

Två unga romer uppträdde. Smajo Osmanovic sjöng nationalhymnen Gelem gelem och han ackompanjerades av Hardcore Superstargitarrieten Thomas Silver.

Romsk poet i parlamentet

I parlamentsvalet i Serbien i januari kom för första gången i landets historia två romska partier in i parlamentet. Det ena, Serbiska romska unionen, leds av Rajko Duric, världskänd romsk poet, journalist och författare. Efter att ha gjort sig obekvämt under Milosevics regim levde han som landsflyktig i Berlin i tretton år, men nu är han sedan tre år tillbaka i Belgrad.

Det finns uppemot 800 000 romer i Serbien, även om den senaste folkräkningen bara talar om 108 000. Flertalet lever i gettoliknande bosättningar, majoriteten av dem är arbetslösa och en stor del av de romska barnen går inte i skolan. Situationen för Serbiens romer har drastiskt försämrats i och med de många romska flyktingarna från Kosovo, över 56 000 enligt vissa uppgifter, som lever under olidliga förhållanden.

Rajko Djuric och hans parti vill genomföra antirasistiska lagar och arbeta för att förbättra situationen för romerna i landet. Det gäller sysselsättning, bostäder, utbildning, lärostolar för romernas språk, historia och kultur.

– Serbiska romska unionen fick 18 000 röster i valet, av vilka över 5000 var från icke-romer, huvudsakligen från serbiska

intellektuella, säger Rajko Djuric.

Partiet vill arbeta för att Serbien ska bli medlem i Europeiska unionen.

– Målet är ökad demokrati, och det når man inte genom etnifiering, bara genom demokratiskt arbete, oavsett om man är rom eller inte rom, säger han.

Varför verkar inte romer inom de etablerade partierna?

– Visst kan de det, säger han, och det sker säkert också, men romerna är ett eget folk samtidigt som de också är medborgare, och de har egna problem som de andra partierna inte har intresserat sig för. I Europa är det bara de gröna som hittills visat ett symboliskt intresse för oss, säger Rajko Djuric.

Andra partier säger att de förlorar röster om de tar upp romernas situation.

– Så ser den europeiska rasismen ut.

Därför måste vi ha ett eget parti, säger Rajko Djuric.

Hur ser han på situationen för romerna i Kosovo?

– Det är en mycket känslig och tragisk fråga, säger han. Fram till 1999 levde 264 000 romer i Kosovo, där de har levat sedan 1300-talet. De fanns över hela provinsen, men nu finns det bara 28 000 kvar i 22 romska bosättningar. Det har genomförts en etnisk rensning, en fruktansvärd etnisk rensning. Och hittills har ingen frågat oss romer hur vi ser på Kosovos framtid.

Så många som 100 000 romer uppskattas ha tagit sig till framför allt Tyskland, Österrike, Italien och de skandinaviska länderna och sökt asyl sedan 1999. Nu har EU-länderna börjat skicka tillbaka dem, de flesta till Serbien - där kosovoromerna saknar anknytning - men också ett mindre antal till Kosovo, trots att UNHCR har avrått på grund av det osäkra läget för romerna där.

– I Serbien finns överhuvudtaget inget program för alla dessa återvändande flyktingar och om den demokratiska kapaciteten i Serbien är bristfällig så kan ingen

övertyga mig om att det finns någon kapacitet överhuvudtaget i Kosovo, nej knappast ens ett embryo till en demokratisk kapacitet, säger Rajko Djuric

Rajko Djuric och hans parti ställer sig, som de flesta serber, helt avvisande till ett självständigt Kosovo. Även om befolkningen där till över 90 procent är albansk, måste provinsen även i fortsättningen kunna rymma också serber, romer och andra minoriteter.

– Vad ska världen annars göra med 150 000 romer? Ett nytt koncentrationsläger? Finns det något enda europeiskt land som vill ta emot 150 000 romer? Ja, inte vet jag. Men hur som helst måste man ovillkorligen finna en mänsklig lösning för Kosovos romer.

Rajko Djuric uttalade sig redan tidigt mot Milosevic och dennes planer på ett Storerbien.

– För detta bestraffades Milosevic av det internationella samfundet. Hur kan man då nu belöna Kosovos albaner med ett självständigt land, som med största sannolikhet då skulle bli en del av ett Storalbanien?

I det serbiska parlamentet kan Rajko Djuric tänka sig att i vissa frågor samarbeta med det demokratiska partiet – men på inga villkor med de radikala.

– Detta högerextrema parti är kategoriskt emot alla nationella minoriteter. De kan bara åstadkomma fascistisering i Serbien. Om de får makt är chanserna små för en demokratisk utveckling.

Överhuvudtaget skräms han av den ökande främlingsfientligheten, inte bara i Serbien utan i hela Europa.

– Det är fruktansvärt att det i dag finns tusentals så kallade högerextrema, inte minst i de före detta kommunistiska länderna, i länder som Kroatien, Bosnien, Serbien och Kosovo. Och måltavlan för dessa högerkrafter är nästan alltid romer.

Den största faran för demokratin i Europa i dag, anser Rajko Djuric, är det högerextrema block som har bildats i Europaparlamentet.

– Om det inte snart bildas samfälliga reaktioner mot det här blocket kan hela

Europa vara hotat. Det måste bekämpas med alla parlamentariska medel. Från nynazister har vi inget gott att vänta oss. Med dem kan man inte föra dialog. De är människor som trampar på allt vad mänskliga rättigheter heter och dem kan man överhuvudtaget inte tala med, säger Rajko Djuric.

Hur ska då de demokratiska partierna förhålla sig till nynazister och främlingsfientliga?

– Man måste använda rättsliga och politiska metoder, säger Rajko Djuric – och det är förstås viktigt med information. Men de behöver också botas. Många av de här människorna är helt enkelt sjuka.

Det handlar om vad han kallar en social patologi.

Hur vill Rajko Djuric och hans serbiska unionsparti samla romerna i Europa för förbättrade villkor i de länder de lever i?

– I Europa finns cirka 12 miljoner romer och 8 miljoner lever i Sydosteuropa. Det är helt nödvändigt att vi skaffar oss en gemensam kulturell och samhällelig plattform. Vi har gemensamma problem och delar samma öde. Om varje land arbetar för sina egna romer, utan samarbete, får vi ett Babels torn. Vi borde omedelbart, redan i morgon, som en motvikt till de högerextrema i Europaparlamentet bilda ett eget block, med alla nationella minoriteter i Europa, inte bara romer utan även samer, judar, sorber, friser och turkar i de olika EU-länderna, även muslimer, afrikaner, avslutar Rajko Djuric.

www.mrdagarna.se

KRIG & FRED

Ur programmet:

Romer på flykt

Hur ska vi få stopp på bostadskrimineringen?

Folkrättens skydd för urfolk och nationella minoriteter

Antidiskriminering

NORDENS STÖRSTA FORUM FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER
19–20 NOVEMBER STOCKHOLMSMÄSSAN 2007

Tove Skotvedt och
Avdelningsdirektör
Björn Olav Medgard.

Norge vårdar sina minoriteter

ÈRG var i Norge och talade med Tove Skotvedt, seniorrådgivare på Kommunal- och regionaldepartementet på same- och minoritetsavdelningen. Vi ville jämföra den svenska och den norska minoritetspolitiken.

Norge ratificerade ramkonventionen om nationella minoriteter 1999 och då fick judar, kväner, romer, romanifolket och skogsfinnar minoritetsstatus, men vilka regler är det då som gäller i Norge för att få nationell minoritetsstatus? Hur lång bakgrund ska man ha?

– Vi har inte tidsbestämd det. Men gruppen ska ha en lång tillhörighet i landet, en egen historia, kultur och framför allt ett språk, eller en region som man identifierar sig med. Nya invandrare som upplever och identifierar sig med en grupp får samma skydd och rättigheter som resten av den minoriteten.

Samer är däremot skyddade enligt ILO konventionen och betraktas som urbefolkning.

– Sametinget har sagt att de inte vill omfattas av den politik som gäller för nationella minoriteter, för den politik

som nu förs ger dem större rättigheter som ursprungsbefolkning än vad ramkonventionen gör. Den enskilde samens kan emellertid åberopa ramkonventionen, säger Tove Skotvedt.

Det finns cirka 50 000 samer i Norge, fler än alla de andra nationella minoriteterna tillsammans, cirka femhundra romer och cirka fyra till sextusen romanifolk.

– Samerna har varit organiserade sedan början av 1900-talet. De ansvarar själva för sina politiska områden som de styr genom sina organisationer.

Samer i Norge har en bättre position än samer i Sverige.

– Ser vi till de resurser och den ekonomiska budget som fördelas samt att samer i Norge styr sin egen politik, så är det så, det är en betydlig skillnad.

Samernas totala budget ligger på sju hundra miljoner kronor per år, inkluderat

sameparlament och hela förvaltningen.

I Norge skiljer man på romer och romanifolket.

– Det är de själva som har sagt att de är två grupper, skilda från varandra och att de inte ska ligga under samma kategori av etnisk tillhörighet.

Dialogen mellan de nationella minoriteterna och myndigheterna sker i något som heter Kontaktforum. Den norska regeringen samarbetar med tre romaniföreningar och med två romska föreningar som etablerade sig för cirka två år sedan.

Romer och resande får samma erbjudanden som de andra nationella minoriteterna.

– Det finns ingen speciell politik för romer, bortsett från när det gäller skolutbildningen. Skolor i Oslo kommun där det går romska barn har fått extra resurser för att bättra på utbildningssituationen. Annars finns det organisations- och projektstöd som fördelas allt efter behov. Det finns 67 romska barn inskrivna i skolan idag, men det finns inga hemspråkslärare som vi känner till. Och jag vet inte om det har efterfrågats några heller.

Romanifolkets organisationer har tagit fram några små ordböcker, två norska romaner och några berättelser på romani.

– Flera av de romer som kommer till skolan i dag kan inte läsa och så länge som det råder en viss analfabetism bland romerna, är inte efterfrågan av romska läromedel prioriterade.

Två miljoner kronor har avsatts speciellt för utbildningsfrågor för att etablera en struktur i Oslos skolor när det gäller romska barn och vuxenutbildning.

På jakt efter ursprunget

– Romanifolket vill göra en kartläggning av det egna språket och sitt ursprung. Forskningsprojekt heter "Romanispråk och upprinnelse" och avslutas i slutet av 2007. Tanken är även att försöka få klarhet i vad som skiljer romanifolket från romer. De har även startat ett projekt för att förbättra skolgången för romanibarnen. Man ska bland annat informera om romanifolket i den norska skolan. Det är ett löpande projekt som högskolan Drottning Mauds minne i Trondheim håller i.

Även Norge, precis som Sverige, har fått klagomål från Europarådet.

– Vi kommer ju naturligtvis att se över de klagomål som gäller uppfyllandet av ramkonventionen. Det handlar om ökade insatser på utbildnings- och arbetsfrågor för romanifolket. Detta inkluderar även romer, med undantag av ett tillägg som gäller boendesituationen för dem.

Sedan sex månader tillbaka finns det en diskrimineringsombudsman i Norge.

– Tidigare fanns det något som hette centret mot etnisk diskriminering. Den nya norska DO har ännu inte gett oss någon uppgift om anmälningar om diskriminerade romer, men det tidigare centret fick in anmälningar främst från romanifolket. De handlade om diskriminering på campingplatser.

I Norge finns det inte något gemensamt center för romer eller för romanifolket.

– Men romerna har en önskan om en föreningslokal där föreningarna kan ha sina möten. Det får Oslo kommun tillsammans med romerna försöka lösa.

Permanent verksamhetsstöd

Det finns tre samiska tidningar, två som skriver på samiska, som kommer ut 2-3 gånger i veckan, och en som skriver på norska, som kommer ut tre gånger i veckan. Under nästa år kommer stödet till tidningarna att uppgå från dagens 13.8 miljoner till totalt 19 miljoner kronor. Tillskottet på fem miljoner ska gälla starten av en ny dagstidning på samiska.

– Det två tidningar som finns idag ska slås ihop till en dagstidning. Pengarna kommer från Kulturdepartementet och är ett permanent årligt verksamhetsbidrag.

Kvänerna, en nationell minoritet på cirka 15 000 personer, har en ganska stor läsekrets. Även de har en egen tidning som har ett permanent verksamhetsbidrag på cirka 1 miljon kronor per år.

Den norska regeringen ger drygt två miljoner kronor i organisationsstöd till sju organisationer. Tre av dem är de romaniföreningar, de andra tillhör kväner, skogsfinnar och romer.

– Det finns ingen registrering av personer på etniska grunder och därför inga säkra siffror när det gäller nationella minoriter, men man antar att det finns cirka 4 000 romanifolk, vissa organisationer hävdar att de är fler. Tre av organisationerna får stöd. Alla vill inte heller vara med i organisationerna, så det påverkar ju stöden.

Det finns ingen information om diskriminering av romer på arbetsmarkanden i Norge.

Vanvårdspeng blev museum

I Norge har de barn som blivit vanvårdade på institutioner och familjehem blivit ersatta för sitt lidande.

– Det handlar om två ersättningar. Den ena ersättningen är för förlorad skolgång för samerna. Den andra har tillfallit romanifolket som har fått en kollektiv ersättning för den assimileringspolitik de varit utsatta för (tvångssterilisering, placering på barnhem med vanvård, och tvångsomhändertagande av barn).

50 miljoner kronor är beviljade till Glommedalsmuseet för att bygga till en

FAKTA

En gång om året träffas departementen som arbetar med språk och ramkonventionen i Norge, Sverige och Finland i ett samrådsmöte. Det är Justitiedepartementet i Sverige, Utrikesdepartementet i Finland samt Arbets- och Inkluderingsdepartementet och Kulturdepartementet i Norge. Senast hölls mötet i Tromsö i Norge. Nästa år är Sverige värd för mötet.

extra flygel där romanifolket nu har ett eget museum som även fungerar som en kulturinstitution. Vidare har en fond upprättats på 75 miljoner kronor, där avkastningen, som kan bli upp till fyra miljoner kronor, går till kulturföremål som romanifolket själva ska förvalta. Fonden förvaltas av en styrelse. I styrelsen sitter representanter för romaniorganisationer och en representant för myndigheterna som observatör.

Tidigare hade Oslo kommun ett eget Zigenarkontor. Där skötte man olika ärenden som dagis, undervisning, och romska skolassistenter. Men för fjorton år sedan omorganiserades Oslo kommun från en centraliserad till en decentraliserad förvaltning.

– Nu har varje stadsdel ansvar för de romer som bor i respektive stadsdel, men det fungerar inte. Det tidigare kontoret finansierades av Socialdepartementet. Det fungerade bra, för då fick man stöd för de olika projekten som förekom i Oslo kommun. Men man tyckte att det var för mycket fokus på romerna med att de hade ett eget Zigenarkontor. Det fanns en negativ tro på att romerna fick för mycket hjälp. Men nu håller man på att bygga upp en ny struktur, dock inte ett eget nytt zigenarkontor, det har Oslo kommun sagt, avslutar Tove Skotvedt.

Kasandra försvinner allt mer från världen och allt djupare in i apatin.

Foto: Johnny Fredborg, Dalademokraten

Vem bryr sig?

Det finns öden som berör oss, bilder som etsar fast sig på näthinnan. I Dalarna har ett sådant öde väckt stor uppmärksamhet. Det handlar om Kasandra, en tioårig romsk flicka från Serbien som i snart ett år har legat helt apatisk. Innan hon blev liggande ritade hon teckning efter teckning föreställande leende soldater som riktar pistoler mot en familj som gråter.

Familjen Fejzuli kom till Sverige för två år sedan, men de har varit på flykt i sju år. De är romer och kommer från Presovo, på gränsen mellan Kosovo och Serbien. Kasandra var åtta år när de kom till Sverige och hon gick då i skolan i Söderhamn med sin två år äldre bror Zenija. Men när Migrationsverket åter igen gav familjen avslag för ett år sedan gick de under jorden.

Fram tills helt nyligen bodde Kasandra med sin familj på åtta personer i en liten enrummare någonstans i Dalarna. I ett år har de hållit sig gömda.

Trots att kriget i forna Jugoslavien är slut sedan länge är romerna i området fortfarande svårt ansatta av både serber och albaner. Familjen Fejzuli lyckades dock ta sig till Tyskland där de fick vara ifred i fem år, men sedan fick de inte

längre vara kvar i Tyskland. De tvingades återvända till Serbien där de utsattes för brutala övergrepp. Mamman blev våldtagen samtidigt som barnen hotades med vapen mot huvudet.

Efter övergreppen flydde familjen till Sverige, sökte asyl, men möttes av Migrationsverkets kalla hand.

I köket i den mycket spartansk möblerade ettan där sju personer bor, står Kasandras säng. Hon är idag tio år och helt okontaktbar. Hon får mat genom en sond varannan timme och hennes bror får även han på väg in i apatins mörker. Kasandra har varit utan kontakt med omvärlden i tio månader.

Kasandras pappa överlämnade sig i mitten av oktober till polisen och satt i en vecka i förvar i Gävle. Advokaten Emstedt överklagade detta, men fick

besked om att Migrationsverket inte inställer verkställigheten. Pappan skickades iväg till Tyskland den 22 oktober eftersom myndigheterna tror att familjen senast kommer därifrån.

– Nu har vi dokument som visar att de varit i Serbien under mellantiden, vilket myndigheterna inte har trott på. Men det är bra att resten av familjen är kvar i Sverige. Intyg på pojken får jag förhoppningsvis i morgon. Får de stanna så kan pappan komma tillbaka som anhörig, säger Emstedt till Dalarnas tidningar..

Mamman och de tre småbarnen finns nu gömda på ett ställe, de två apatiska barnen på ett annat.

Kasandras rop

Göran Greiders ledare i Dalademokraten den 12 oktober 2007.

Av de miljoner som mördades under Förintelsen var många romer – kanske uppåt en halv miljon. De ansågs inte värda att leva i det nazistiska imperiet och försvann i ugnarna.

Om detta har det egentligen aldrig talats särskilt mycket. I själva verket lever anti-ziganismen ofta kvar i våra medvetanden, i synnerhet på vissa håll i Europa.

Balkan är ett område där den romska befolkningen har varit och fortsätter att vara diskriminerad och ofta förföljt.

På senare år har många romska flyktingar skickats tillbaka till Serbien och Kosovo och hamnat i trakasserier och förföljelse.

Myndigheterna hävdar att skyddsbehovet kan tillfredsställas i de berörda länderna genom att de betraktas som internflyktingar. Problemet är att alltför många bland majoritetsfolken - albaner och serber - inte tycks se det riktigt så.

Jag vet inte om den lilla tioåriga, romska flickan Kasandra vet något om denna långa historia. Ingen vet vad hon känner. Hon ligger apatisk i sin säng och matas med sond varannan timme i en långsam psykisk förintelse. Kanske är också hennes bror på väg in i apatin. Familjen har varit på flykt i sju år, varav två i Sverige och nu orkade de inte längre så pappan lämnade över sig till Migrationsverket. Verket kontaktade polisen, pappan togs i förvar och ska nu utvisas.

DD har skrivit om detta helvete i några dagar och även i försomras. Det gör ont i var och en som läser dessa artiklar och som politisk skribent har jag egentligen inget annat att tillägga än följande: Jag avskyr av hela mitt hjärta de

makter som inte låter hela familjen stanna. Jag kommer aldrig att förstå att myndigheter och många politiker kan acceptera att en redan trasig och hunsad familj splittras och att en pappa skickas tillbaka till ett land där värdet på en rom inte är högt.

Kasandra heter den tioåriga flickan. I grekisk mytologi var Cassandra en kvinna som hade profetisk förmåga, men som ingen lyssnade på; hennes kassandrarop förklingade ohörda och hon hånades när hon förutspådde staden Trojas undergång. Den gömda flickan Kasandra ropar kanske också djupt inne i sin natt. Det är upp till oss, till myndigheter och till politiker att höra detta rop.

DD

Romsk verksamhet bortbantad

År 2004 fick det romska fritidshemmet Romano Trajo i Lund kommunens integrationspris, men efter årets sommarlov drog kommunen åt svångremmen ordentligt med sparkrav på en tjänst och dessutom tog de bort personalens självständighet i en rad frågor. Efter en tids strejk stängdes fritidshemmet.

I slutet av augusti gick Marie Söderqvist, den ena av de två som arbetar på det romska fritidshemmet Romano Trajo, ut i strejk. Konflikten mellan syndikalisterna och skolledningen rörde å ena sidan en neddragning av personalstyrkan från 2,0 till 1,25 tjänster, å andra sidan att fritidshemmet förlorat sin självständighet i en rad frågor. Efter sommaren drogs förståndartjänsten in och en administrativt ansvarig på Svenshögskolan fick i uppgift att fatta beslut i frågor som fritidshemmet tidigare själv kunde besluta om.

Marie Söderqvist hade både kommunen, samtliga partier och kommunalfacket emot sig i en tvist om att arbetsgivaren utarmat verksamheten som hittills varit framgångsrik i stadsdelen Norra Fäladen i Lund. Syndikalisterna menar att kommunen vill likrikta verksamheten enligt samma mönster som gäller för andra fritidshem.

– Vi klarar inte av att hjälpa 18-20 barn med läxorna när vi bara är två anställda.

Hade det varit ett vanligt fritidshem hade det varit en annan sak, men hit kommer ju barn i olika åldrar med stort behov av hjälp. Ibland hjälper vi föräldrar med myndighetskontakter också. Själva idén med Romano Trajo var ju att vi skulle ha en speciellt undantagen verksamhet, säger Marie Söderqvist till Skånskan.

Skolledningen hävdar att det egentliga tjänsteutrymmet hela tiden har legat på 1,25 men under de fyra år Maria Söderqvist jobbat på fritidshemmet har det legat på 2,0 fördelat på tre tjänster.

– Vi kräver inget nytt, vi kräver bara att få ha kvar den självständighet vi hade innan och att skolledningen inte urholkar verksamheten genom indragningar, säger Marie Söderqvist till Arbetaren.

Syndikalisterna menar att Romano Trajo, genom att medvetet stödja de barn som diskrimineras, motverkar den diskriminering och rasism barnen i förorten utsätts för och fackförbundet har ställt en

rad krav som de tycker är nödvändiga för att verksamheten ska fungera. Det handlar bland annat om att återställa personaltäteten till tidigare nivå, att personalen ska få ta in barn utan invändningar från skolledningen och att det ska finnas en ansvarig person som är i daglig kontakt med barnen och föräldrarna.

Nu lägger Lunds kommun alltså ner en verksamhet de själva har gett ett pris till. Man vill inte längre kännas vid de tankegångar man hade 2004 när man i år bantar bort hela förutsättningen för den verksamhet som prisades då.

Enligt syndikalisterna har Lunds kommun inte visat något intresse av att lösa konflikten på ett konstruktivt sätt.

När kommunen beslutade att stänga fritidshemmet tog syndikalisterna över. Enligt Maria Söderqvist har skolledningen hänvisat till strejken när man motiverat stängningen. Nu håller hon fritidshemmet öppet tre timmar om dagen. Till hjälp har hon andra syndikalister från framför allt Social- och Vårdsektionen i Lunds kommun.

– Barnen känner de flesta nu eftersom de varit strejkvakter. Innan har vi stått utanför men nu flyttar vi in, säger hon.

Mai Beijer och Angelina Dimiter-Taikon.

Nytt sätt att lära sig sitt språk

Europarådets språkpolitiska enhet har i samråd med romer utarbetat en ramkursplan för romska och resandes barn. En av dem som varit med och påverkat innehållet och inriktningen är Angelina Dimiter-Taikon. Nu ska kursplanen implementeras i pilotprojekt och för att finna dem som är intresserade av att vara med anordnande Myndigheten för skolutveckling två konferenser, en i Stockholm och en i Malmö, dit bland andra många romska hemspråkslärare var inbjudna.

Förslaget till en ny gemensam kursplan för undervisning i romska språk och romanipé, det romska sättet att leva, har utarbetats av en arbetsgrupp med forskare och romska resurspersoner. Den presenterades först vid ett seminarium i Strasbourg i juni i år. Deltagare från nio länder, däribland Sverige, deltog. Man kom överens om att låta lärare och elever prova den inom några pilotprojekt i varje land. Projekten ska sedan redovisas under våren 2008 för Europarådet som till nästa sommar ska ta fram en bearbetad version. Detta kommer att ske vid ett stort möte i Strasbourg då man förhoppningsvis gemensamt kan anta den nya kursplanen.

Mai Beijer, chef för Myndigheten för skolutveckling, var mycket nöjd med förslaget till den nya gemensamma kursplanen när hon inledningstalade på Folkets hus i Stockholm.

– Meningen är att vi under 2007 - 2008 ska utprova kursplanen och nu behöver

vi pilotarbetare. Detta är en gemensam kursplan som man kan använda till alla dialekter, underströk hon.

Angelina Dimiter-Taikon berättade om hur hon blev upprörd av Miranda Vuolasranta, vice ordförande i European Roma and Travelers Forum, ERTF.

– Hon berättade att de höll på att utforma en läroplan och bad mig att komma ner till Strasbourg. När jag kommer ner får jag en tjock bunt papper i handen och det som står där är jättebra, men säger jag, det är ett bra dokument, men inte specifikt för romska barn. Innehållet måste vara mera romskt. Man måste tänka romskt. Romanés är inte vilket språk som helst. Alla våra traditioner och all vår kultur finns i vårt språk och detta måste finnas med i kursplanen.

Detta är något som romerna själva vet vad det handlar om. Man talar till äldre på ett visst sätt, man bryter inte av när de talar, man berättar vem man är barn till när man får frågan: Vem är du?

– Detta tyckte arbetsgruppen var intressant och de ville veta mer. Romanipé måste genomsyra hela kursplanen.

I den nya kursplanen för att lära sig tala romanés finns det tolv språkaktivitetsscheman med romanipé som övergripande tema och elva underteman, bland andra "Jag och min familj", "Högtider och fester" och "Fritidsintressen och kultur". Varje schema sammanhänger med en domän eller underdomän där eleverna vill eller behöver använda romani chib och en grupp teman och ämnen som de vill eller behöver kommunicera om genom antingen mottagande eller produktion.

– Sedan tidigt sextiotalet har man arbetat med att förändra språkinläringen.

Tidigare har man utgått från språket och alla dess beståndsdelar, men man har försökt hitta ett sätt att närma sig främmande språk så som man lär sig sitt modersmål. Det gör man i olika situationer som att lyssna och förstå, fråga och få svar. Språkinläring har också med inställning och intresse att göra.

Romska barn har en stor språkkompetens och därmed en förförståelse för att lära sig nya språk, menar Mai Beijer.

– Romska barn är ofta bra talare, men ligger på en lägre nivå när det gäller skrivandet.

Den nya kursplanen delar upp språkkompetensen i sex nivåer, där den sjätte nivån motsvarar gymnasiekompetens. Kursplanen är till för romska barn mellan sju och fjorton år, men går säkert att använda på förskolenivå, menar Beijer.

– Den ska provas på Musikanten, den romska förskolan i Malmö.

De länder som deltar i pilotprojektet har lovat att byta läromedel med varandra.

– Den nya kursplanen kan även användas till att göra läromedel, tillägger Angelina.

Hon poängterar också att det inte handlar om att alla ska tala samma språk eller dialekt.

– Det handlar inte om att vi alla ska tala någon slags romsk esperanto, utan detta är ett pedagogiskt verktyg för alla romska modersmålslärare.

Rock and roll artisten som blev trädgårdsmästare

– När jag var barn i Polen åkte vi från skog till skog med häst och vagn, berättar Masio Kwiek. Redan då planterade jag växter där vi reste våra tält. Varje gång vi bröt upp blev jag ledsen för att jag var tvungen att lämna mina tomater och gurkor ensamma i skogen. Mina syskon, föräldrar och släktingar brukade reta mig och kalla mig för "trädgårdsmästaren".

Jag sitter och dricker te med Masio och hans fru Raida, på deras altan. Blomsterprakten i trädgården framför oss är storslagen och väcker grannars och besökares beundran.

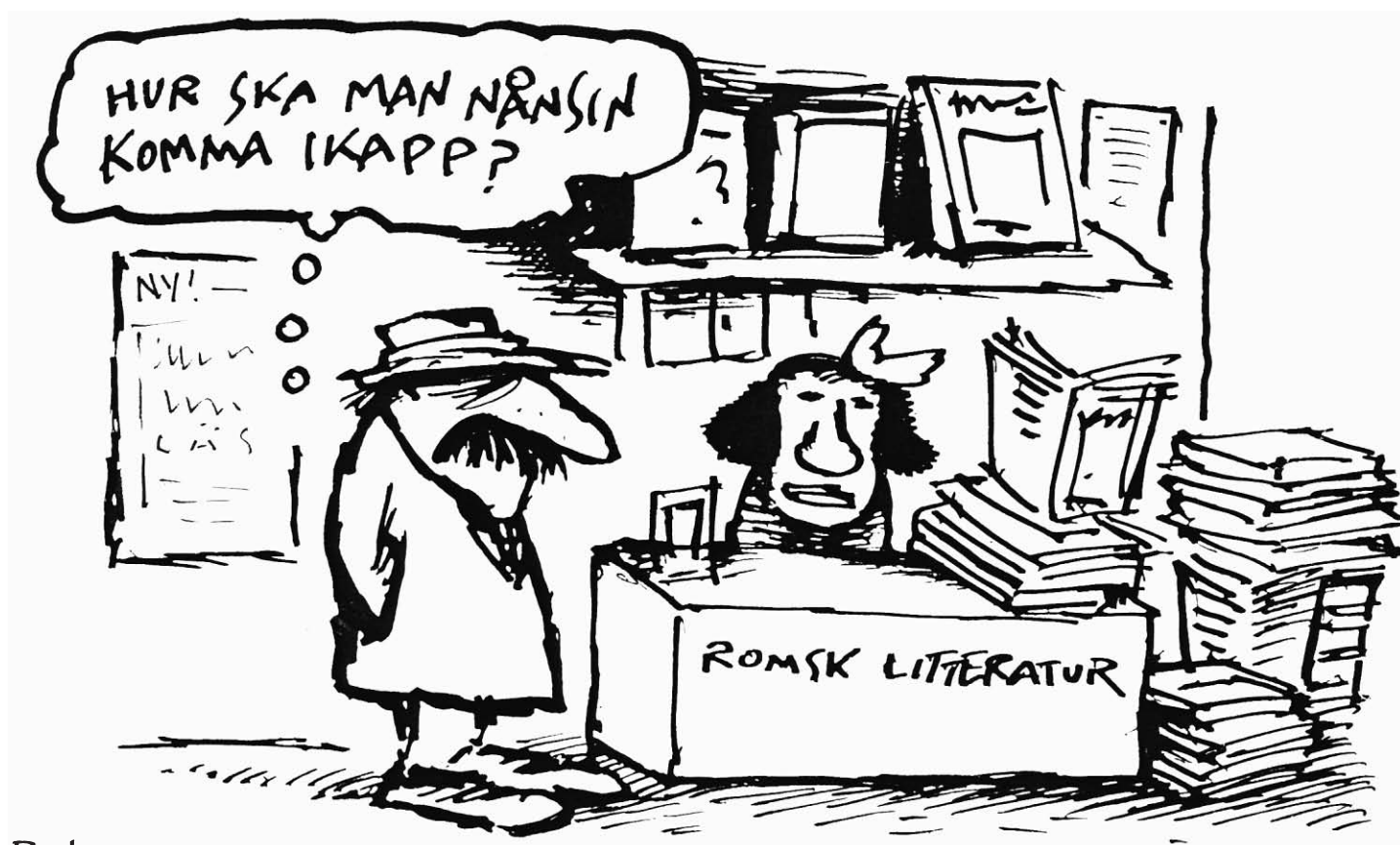
– När jag sitter här och tittar ut över min trädgård tänker jag att livet är som blommorna, filosoferar Masio. På våren

börjar allt växa, på sommaren är blomningen rikast och nu när hösten närmar sig vissnar prakten.

Som ung skaffade sig Masio trädgårdsmästarutbildning, men han utövade aldrig sitt yrke. Istället blev han en firad rock and roll artist som turnerade i hela Polen.

– Därefter kastade ödet mig till Stockholm, fortsätter Masio, och här har jag slagit mig till ro med min fru, mina barn och barnbarn. Nu har jag en trädgård intill den stora skogen. Äntligen har jag blivit trädgårdsmästare!

Text: Gunilla Lundgren

Bakro har varit på årets bokmässan i Göteborg

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Delar av de bägge delegationerna.

Romska frågor i Finland

Den svenska Delegationen för romska frågor går snart in på sitt andra år. I Finland har Delegationen för romska ärenden funnits i 51 år. Till skillnad mot den svenska delegationen, som har ett mandat på tre år att utreda romernas situation i Sverige, är den finska delegationen en permanent satsning från den finska regeringens sida.

I september 2007 åkte delar av den svenska delegationen över till Helsingfors för att på plats se hur deras finska kollegor arbetar. Det ligger i den svenska delegationens uppdrag att undersöka möjligheter att bygga upp romska institutioner och skapa förutsättningar för en romsk representation.

– Just därför var det intressant att besöka Finland för att se hur de arbetar där, säger delegationens ordförande Maria Leissner.

Redan under Romarådets tid var justitiedepartementet över i Finland för att sondera terrängen.

– Vi söker goda idéer och exempel på hur man arbetar med minoritetsfrågor, förklarar Maria Leissner, folkpartist och ordförande i den svenska delegationen.

Gunnar Janson är riksdagsledamot och tillsatt som ordförande i den finska delegationen av den finska regeringen. Han berättar att de romer som finns i Finland i huvudsak är de som deporterades från Sverige under 1500-talet.

– Romerna har haft det svårt i Finland. De var nomader och bodde i tält. 1956 förstod vi att man inte kan bygga upp ett land när en del av befolkningen lever under svåra förhållanden, säger Gunnar Jansson.

Jeanette Grönfors sitter med i den finska delegationen. Hon berättar hur situationen var under femtiotalet i Finland.

– Mina föräldrar bodde tillsammans med andra romer. En del bodde i tält och i vagnar. Det ganska vanligt att flera familjer bodde på en och samma plats. På den tiden hade romerna för många barn enligt majoritetsbefolkningen, så de omhändertogs av staten och placerades på barnhem, säger Jeanette Grönfors.

Det var då romerna började organisera sig. Zigenardelegationen tog form och andra romska föreningar startades i landet. Nu fanns det cirka tjugofem romska föreningar i Finland, men situationen för romerna började inte bli bättre förrän på 80-talet. Då började folk förstå att romer och majoritetsbefolkning måste börja arbeta tillsammans. Utbildningsmöjlig-

heten för romer ökade och det romska språket synliggjordes. Romerna själva började inse att man var beroende av högre studier för att komma någon vart.

– Man uppskattar att det finns cirka 10 000 romer i Finland och cirka 3-4 000 finländska romer boende i Sverige. Mot den bakgrunden gick det snabbt att få igång arbetet, säger Gunnar Jansson.

Under återuppbyggnaden på 50-talet tillkom en strikt reglering på grund av den dåliga strukturer som hade rått i landet. Finland skulle byggas upp efter kriget, men det var brist på allt.

– Landet började komma på fötter under 60- och 70-talet, med en massiv satsning på social välfärd, gemenskap och utbyggnad i största allmänhet. På 70- och 80-talet kom man in på lite mer finlir. Man började fundera på hur en delegation ska arbeta och vem den ska tillhöra.

Idag vet alla att den finska delegationen tillhör den offentliga maktutövningen i Finland. Den romska delegationen har sin grund i den finska lagstiftningen, det vill säga, att allt som är nedskrivet i lag har offentlig rätt till status.

– Vi lever alltså under grundlagens olika artiklar och har en struktur fastlagt i en förordning, förklarar Gunnar Jansson.

Delegationen består av lika många romer som icke-romer. Där sitter 16 delegater, plus ordförande och vice ordförande. Delegationen utser de romska delegaterna och de relevanta statliga departementen utser sina delegater.

– Vi har en budget på 33 000 euro för delegationens interna verksamhet och aktiviteter så som möten, resor, publikationsverksamhet och rapportering. Sedan står departementet för det vi behöver ifråga om lokaliteter, hyror, teknik och så vidare. Representanter för ett departement kan åska pengar från det egna departement om det är något projekt i delegationen som ska startas inom det området. Det kan ta lite tid, men det går oftast igenom. Departementen har delvis räknat in att de är med och finansierar delegationens arbete i olika projekt. Skulle det inte fungera, går vi till riksdagen.

Den finska delegationen har både en nationell och en internationell fullmakt, men ingen verkställande rätt.

– Vi är ett trådgivande organ till regeringen och vi har en obegränsad initiativrätt kring frågor som inte har någon administrativ eller geografisk begränsning, säger Gunnar Jansson.

Den finska delegationen har ingen representation i riksdagen. Idag finns de på social- och hälsovårdsministeriet.

– Det är vårt nästa stora projekt. Vi har all respekt för social- och hälsovårdsministeriet, men vi vill lämna dem av en mycket enkelt anledning. Vi vill inte att våra romer ska betraktas som ett socialt problem. I Finland handläggs minoritetsfrågor av justitiedepartementet. Finlands-svenskarna är ingen juridisk minoritet i Finland, men de betraktas som en sådan och deras ärenden behandlas av Justitiedepartementet. När den nya regeringen bildades i våras, vandrade vi till justitieministern och berättade att vi ville ha en översyn av detta. Vi sa att tiden är förbi att betrakta romer som ett socialt problem.

I den finska grundlagen från år 2000 står det att romerna har rätt att bevara och förkovra sitt språk och sin kultur.

– Vi har länge funderat på om vi ska ha en romsk minoritetslag. I socialvårdslagstiftningen och i undervisningslagstiftningen finns det bestämmelser om den romska befolkningen. Det har man redan implementerat i den allmänna lagstiftningen. Någon speciell lag som innerfattar skydd för de nationella minoriteterna finns alltså inte. Frågan är väckt och vi avvaktar svaret från justitieministern om att få en speciallagstiftning om romers rätt.

Numera är delegationen eftertraktad eftersom inrikesdepartementet, som hädanefter ska hantera integrations- och minoritetsfrågor, har föreslagit att den ska tillhöra dem, men det finns delade meningar om vilket departement man bör tillhöra. Romer i Finland är ju inte invandrare så varför ska delegationen hamna under integrations- och minoritetsfrågor. Då kanske Justitiedepartementet är ett bättre hem.

– Vi vill få in romska representanter i utskott i riksdagen, i till exempel grundlagsutskottet och utbildningsutskottet, säger Gunnar Jansson.

Fem av de äldsta romska organisationerna är representerade i delegationen.

– Vår målsättning är att förbättra samarbetet mellan de romska föreningarna och försöka bygga upp en gemensam utbildning där vi lär våra föreningar hur man engagerar sig och tar del av samhället samt hur man är delaktig i olika beslutsprocesser. Finskromska forumet, paraplyorganisationen för Finlands romer, stödde förslaget som Delegationen för romska ärenden lade fram till regeringen, sade Miranda Vuolasranta, delegat i delegationen och vice ordförande i ERTF samt särskild rådgivare på UD i Finland.

Den nationella delegationen täcker hela landet, och nu finns det även fyra regionala delegationer. De har kontakt med sina kommuner, som i sin tur har upprättat arbetsgrupper för romer, som i sin tur kan lyfta olika problem romer kan ha.

När de regionala delegationskontoren tar kontakt med de myndigheter där det finns problem som rör romer leder det oftast till en större förståelse och mindre risk för konflikt.

Den regionala romska delegationen i södra Finlands länsstyrelse tillkom 1998. Malla Laiti är regionalchef på kontoret och sitter i delegationen. Hon är en romsk kvinna som valt att inte bära de traditionella romska kläderna.

– I den här delegationen, som sitter på ett treårigt mandat, finns det företrädare för social-, polis- och utbildningsväsendet. Hit ringer

Maria Leissner och Malla Laiti.

tjänstemän och vanligt folk och frågar om olika saker. Det kan handla om arbets- eller bostadsproblem.

Bostadsfrågorna är viktiga och prioriteras. Den regionala delegationen kan även vara med och sätta fart i olika projekt och de samarbetar med romska kulturorganisationers verksamhet.

Den finska utbildningsstyrelsen har en sektion som heter den romska befolkningens utbildningsteam. Eine Lillberg är projektledare där.

– Grundskoleverksamheten är en kommunal angelägenhet som kommunerna ska betala. Just nu är det 160 romska elever som har hemspråksundervisning. Vi organiserar olika seminarier där vi bjuder in kommuner och skolmyndigheter. Seminarierna handlar om skolfrågor för romer. Vi producerar romska texter så som lexikon och läromedel. Grundskolans ABC böcker är nu översatta till romanés. här finns även redaktionen för den romska tidskriften *Latso dives*, säger Eine Lillberg.

Eine Lillberg, Kristina Johansson, Ann-Marie Algemo och Maria Leissner.

Tiina kivieliö, Rosita Grönfors, Hans-Erik Hermansson, Ulla Lindström och Walde Ahlgren.

Sista temakonferensen

I slutet av augusti hölls en sista temakonferens inom ramen för Equalprojektet "Romer i Sverige - från syd till nord".

Den här gången var Nationella Centralförbundet Roma International, NCRI, ansvarig huvudarrangör tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholms län och Södertälje kommun. Målgruppen var bland andra Sveriges kommuner.

Efter diverse oväntade programändringar, alla från NCRI lämnade plötsligt lokalen, startade konferensen som skulle handla om hur man arbetar med den nationella minoritetspolitiken.

– Vi är glada över att få vara med i dessa projekt, sade Katarina Gyrsoy från Länsstyrelsen. Det har varit både roligt men också jobbigt. Hela projektet har varit en experimentverkstad. Det har inte alltid varit lätt.

Eva Bjurholm från Södertälje kommun berättade att den romska befolkningen i Södertälje har varit aktiva i årtionden.

– Vi har sjösatt något stort, men det tar lång tid att se något resultat. Vi kommuner har inte skött oss när det gäller våra minoriteter, men vi kan bättra oss, sade hon.

– Att fler människor kan försörja sig ökar egenmakten, men allra viktigast är att

bryta utanförskapet. Ni som jobbar med romer vet att mänskliga rättigheter inte alltid följs av kommunerna, sade den tidigare riksdagsledamoten Lennart Rohdin, politisk sakkunnig på Integrations- och jämställdhetsdepartementet.

Domino Kai arbetar som utredningssekreterare på Delegationen för romska frågor.

– I Finland startades Delegationen för romska ärenden 1956. Nu har även Sverige fått en romsk delegation. Vi i delegationen kommer att ge förslag på vad som måste göras för att förbättra romernas situation i Sverige, men vi behöver er kommuner för att kunna göra framsteg, sade Domino Kai.

Katri Linna, DO, talade om den omfattande diskrimineringen av romer i Sverige.

– Andelen anmälningar har ökat. Det är ett resultat av en politisk vilja att se att diskrimineringen av romer är mycket omfattande. Diskrimineringen sker än i dag helt öppet, man döljer inte ens motiven.

Finland ligger före Sverige på många sätt när det gäller arbetet med den romska minoriteten, menar Katri Linna.

– Låt romerna komma till tals. Det är ett bra sätt att arbeta på. Det är också viktigt att beslutande politiker vågar ta ett ansvar för att inte enbart följa reglerna.

Walde Ahlgren, är konsulent och en av de drivande inom projektet Greppa livet i Södertälje. Han har bott i Södertälje i 17 år och under tio år arbetet med romer.

– I Södertälje finns cirka 300 romer, de flesta är finska romer. Många av dem är deprimerade och har kommunikationssvårigheter och många av dem tror att socialkontoret är ett lönekontor. Södertäljes romer behöver hjälp, de behöver ett samarbete med myndigheterna och de behöver känna att det inte enbart är deras problem. Men en stor båt vänder man inte på ett ögonblick. Skola och hem brister. Vi behöver förebilder

och tack vare greppa livet tror vi på en förändring. Det är synd att projektet ska sluta nu när vi äntligen har kommit i gång.

Ulla Lindstöm är projektledare i Södertälje och har arbetat med romska frågor i fyrtio år.

– Det romerna behöver är inte lika behandling, de behöver en bättre behandling. Det var Walde som handplockade sina medarbetare till projektet, men de försvann snabbt ut i arbetslivet. Då plockade vi in lite mer belastade romer, men många av dem fick också arbete.

Ulla Lindström och Walde har rest runt och informerat myndigheter.

– Det har varit avgörande att en rom har varit med, en kapabel man som beskriver situationen och som säger: Vi behöver er hjälp. Det viktiga är att romerna själva äger sin förändringsprocess.

Målet för Greppa livet är att få romer ut i arbetslivet.

– Vi frågar inte romerna vad de "kan" göra, utan vad de "vill" göra. Romer föringar ofta sig själva. De kan "bara" laga en bil eller "bara" tala flera språk, men de har inga papper på sin kunskap. Det behövs lärlingsplatser. De som inte kan studera, låt dem få lära sig praktiskt. Sverige har missat den resurs som romerna utgör.

Soraya Dimitri vittnade om hur det är att vara dubbelt diskriminerad, både som rom och som kvinna. Hon berättade om hur hon blivit slagen och misshandlad.

– Vi ska öppna en kvinnojour för resande och romer. De romska kvinnorna får inte den hjälp de behöver på de vanliga kvinnojourerna och om inte andra kvinnor hjälper misshandlade romska kvinnor, vad är vi värda då?

– Romska kvinnor ringer till mig och säger att de behöver en stödperson, säger Rosita Grönfors, ordförande i Internationella romska och resande kvinnors forum. Och jag ställer upp. Socialtjänsten hotar kvinnorna med LVU på deras barn och indragna bidrag. De får ingen hjälp alls.

Soraya berättar också att för tio år sedan startade hon en ungdomsgrupp i

stockholmsförorten Skarpnäck.

– Behovet var stort, så jag startade en alternativ ungdomsgård där jag lärde ut romsk kultur. När det svenska samhället flyttade in i våra hem följde även allt de dåliga med, droger och annat. Det var därför jag startade verksamheten.

Hans-Erik Hermansson, professor i socialpedagogiskt arbete vid högskolan Väst i Vänersborg, är en av gudarna till Agnesbergs folkhögskola, en folkhögskola för romer.

– Jag är ingen expert på romer. Men jag vill närma mig en förståelse. Vi har startat Agnesbergs Folkhögskola för dem som behöver grundläggande kunskaper.

Agnesbergs folkhögskola är en så länge en filial till Göteborgs folkhögskola. De har två år på sig att visa att de kan stå på egna fötter.

– Skolan ligger i ett gammalt Folkets hus och vi har romer som står i kö för dessa utbildningar, utbildningar som bygger på ett nära samarbetet med romerna.

Hans Erik Hermansson menar att romer är socialt begåvade och att de kan så mycket mer än vad som kommer fram i skolan.

– Romer i olika länder är i dag hemta-

ma på nätet och chattar obehindrat med varandra. Detta skulle skolan kunna utnyttja i sin undervisning, säger Hans Erik Hermansson.

Markku Peura, ordförande för SWE-BLUL, menar att de romska frågorna har kommit starkt sedan de nya östeuropeiska länderna kom med i EU.

– Vi arbetar för att göra minoriteterna synliga och för att de ska ha inflytande i frågor som rör dem själva. Sverige är inte duktig på detta. Man gör utredningar som inte leder till något särskilt konkret.

Som ordförande i SWEBLUL träffar Markku ministern som har ansvar för minoritetsfrågor två gånger om året.

– De olika minoriteterna prioriterar olika frågor. Till exempel för Sverigefinnarna är språket viktigt och romerna ser utanförskapet som en viktig fråga. Samernas största fråga handlar om den mark som en gång var deras. Vi i SWEBLUL är frustrerade över att det händer så lite i minoritetspolitiken. Utvecklingen går väldigt långsamt och verkligheten går mot ett motsatt håll än den multikulturella visionen.

SWEBLUL arrangerar även minoriteternas melodifestival som går av stapeln en gång om året och heter Laulun laulut.

Walde Ahlgren, en av de drivande inom projektet Greppa livet i Södertälje.

Soraya Dimitri startade hon en ungdomsgrupp i stockholmsförorten Skarpnäck.

Romsk kvinna får skadestånd

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) har träffat en förlikning med en skobutik i Degerfors. Förlikningen innebär att en romsk kvinna får 30 000 kronor i skadestånd. Affärsägaren ber också om ursäkt för att kvinnan har känt sig illa behandlad.

I januari i år kom den romska kvinnan till butiken i sällskap med sin dåvarande man. Hon var traditionellt romskt klädd vid besöket. Enligt kvinnan sade affärsinnehavaren till henne att hon inte fick komma in om hon hade sådana kläder eftersom skor stulits när andra romska kvinnor besökt butiken.

Kvinnan säger i sin anmälan till DO att det kändes "våldigt förödmjukande" att tas för tjuv på grund av sin klädsel och sitt ursprung.

DO

Romsk kvinna diskriminerad på sin arbetsplats

DO stämmer Torsås kommun för diskriminering av en kvinna med romsk bakgrund. Kvinnan har i flera år utsatts för etniska trakasserier och kränkningar på sin arbetsplats Bergkvara hemtjänst. Bland annat uttryckte flera medarbetare hur illa de tyckte om "tattare" och hur annorlunda, missbildade och kriminella "tattarna" var.

Trots att kvinnan vid flera tillfällen påtalat för sin arbetsgivare att hon känt sig djupt kränkt av detta har kommunen inte gjort tillräckligt för att stoppa kränkningarna. Kvinnan vände sig då till DO som nu stämmer kommunen och yrkar på att kommunen betalar ett skadestånd till kvinnan.

– Vår utredning visar att kommunen inte gjort tillräckligt för att få slut på trakasserierna. Det är helt oacceptabelt att kränkningar av det här slaget får fortgå under så lång tid, säger Katri Linna, Ombudsman mot etnisk diskriminering.

DO

Romsk man får 30 000

En romsk man ringde Ibis hotell i Sundsvall för att höra efter om det fanns lediga rum för natten. Receptionisten svarade att det fanns gott om lediga rum. Då mannen kom till hotellet en halvtimme senare tittade receptionisten missnöjst på mannen och sa att det inte fanns rum att hyra. Mannen, som tror att han nekats hyra rum på grund av sitt romska ursprung, anmälde händelsen till DO och nu har DO träffat en förlikning med Ibis hotell i Sundsvall som innebär att en romsk man får 30 000 kronor i skadestånd efter att han nekats övernatta på hotellet trots att det fanns lediga rum.

– Min förhoppning är att skadeståndet sänder en signal till alla som tillhandahåller varor och tjänster om att det kostar att diskriminera. Och att de romer som upplever att deras mänskliga rättigheter kränks vänder sig till oss, säger DO Katri Linna.

DO

Turkiska romer med på en politisk bienal i Istanbul

Biennalen i Istanbul är inne på tionde omgången, denna gång med ett klart politiskt tema.

Kinesen Hou Hanru, 44 år och geniförklarad inom konstvärlden, är kurator för biennalen.

En av deltagarna är Malaysiern Wong Hoy Cheong. Han har låtit romska barn filma sin vardag i en av Istanbuls fattigaste stadsdelar, Sulukule, som utländska byggföretag vill riva för att lämna plats åt lyxlägenheter i ottomansk stil:

– Riv, bygg nytt, bygg högt, sälj dyrt och resten hamnar på soptippen. Istanbul eller Kuala Lumpur, Caracas, Rio. Romernas öde bär globaliseringens alla förtecken. Om det är politisk konst att låta romerna vinna representation i offentligheten genom att bara vara sig själva i filmen - fine!

DN

Hyresvärd diskriminerade romsk kvinna

En bostadssökande kvinna, med romsk bakgrund, sökte och fick bostad hos Linden Kevin AB, men bara för en månad i taget. Lägenheten hyrdes genom bostadssociala gruppen (Bos) eftersom kvinnan hade betalningsanmärkningar, dock inga hyresskulder.

Några veckor senare sa Linden Kevin AB upp kvinnans kontrakt på grund av störning. Men beskedet lämnades bara till den sociala myndigheten. Kvinnan själv blev inte kontaktad av hyresvärd.

Det finns ingen dokumentation om att störningar skulle ha förekommit och flera grannar har skrivit under ett brev som säger att hon inte har varit störande och att de vill att hon ska få bo kvar.

– Det faktum att en hyresvärd ställer upp särskilda regler grundade på en hyresgästs etniska bakgrund är precis vad etnisk diskriminering handlar om. Min erfarenhet är att diskrimineringen på bostadsmarknaden är omfattande och romer är en av de grupper i samhället som är särskilt utsatta. Det här fallet belyser problematiken på bostadsmarknaden och det är därför viktigt för mig att driva fallet till domstol, säger DO Katri Linna.

DO

Värd i Sundsvall stämd av DO

En romsk kvinna tvingades flytta efter en knapp månad i sin nya bostad. Hyresvärd, i Kvisselby utanför Sundsvall, hade satt upp särskilda regler för kvinnan som inte gällde övriga hyresgäster. Bland annat fick kvinnan ett provkontrakt, hon fick inte heller ta emot de besökare hon ville. Värden hade även synpunkter på kvinnans pojkvän. Kvinnan har anmält det inträffade till DO som nu stämmer värden för etnisk diskriminering till Stockholms tingsrätt.

– Det faktum att en hyresvärd ställer upp särskilda regler grundade på en hyresgästs etniska bakgrund är precis vad etnisk diskriminering handlar om, säger DO Katri Linna,

Vredens druvor skördas av romer

De kommer i busslaster direkt från Rumänien och Bulgarien. De slår läger i utkanten av byar där det finns ved, vatten och skugga. De bor i tält, bilar, husvagnar och kojor, lagar mat över öppen eld, bland sopor och avskräde, tvättar i vattendragen. De är romer och det är dags att bärga årets druvskörd i Spanien.

Den inhemska arbetskraften räcker inte långt när det är dags att plocka de mogna druvorna. Bara i området runt Ciudad Real, huvudstaden i regionen Castilla-La Mancha, behövs det cirka 20 000-25 000 utlänningar för att bärga druvskörden på cirka 2,8 miljoner ton.

"Det är rena tredje världen", skriver dagstidningen El País, som talar om ett 30-tal romska läger i regionen, bland annat bulgariska romer som sover i stora lerkrukor.

Romerna får 42 euro för en åttatimmarsdag i de spanska vinodlingarna. I sitt hemland måste de arbeta en hel vecka för att tjäna lika mycket. Men i Spanien får de varken kontrakt eller bostad, och inte en euro går till socialförsäkring.

Bland många i den spanska befolkningen finns det en växande rädsla inför dessa stora ansamlingar av romer. Men alla vet hur viktig druvskörden är för regionen.

European Roma Right Center, ERRC, i Budapest har vunnit 2007 års Max van der Stoep pris på femtio tusen euro

– European Roma Right Center lovordas för sitt engagemang i att kämpa mot diskriminering av romer och för sina berömvärda försök att attrahera uppmärksamhet till detta stora problem som möter Europa i sin helhet, sade Knut Vollebaek, OSCE High Commissioner on National Minorities vid en ceremoni den 16 oktober.

Priset är instiftat av det nederländska utrikesdepartementet till minne av Max van der Stoep, en välkänd holländsk statsman och OSCE:s första High Commissioner on National Minorities.

ERRC, som har sin bas i Budapest, startade 1996. De har satt den romska jämlikhetsfrågan högt på den europeiska agendan. De har lobbat för romerna på olika internationella forum och framgångsrikt försvarat romska rättigheter i ett stort antal juridiska fall, både internationellt och i individuella stater. De har gjort ett upprop för att segregationen av romer ska upphöra och de sökt rättvisa för romska offer.

Årets pris presenterades av Maxime Verhagen, den holländska utrikesministern i en ceremoni i Haag.

Svalt intresse för romer i Slovenien

Åter har ett europeiskt land från det forna östblocket uttryckt sitt ointresse för den romska frågan. Den här gången är det Slovenien, det första land som bröt sig ur den jugoslaviska federationen.

Mer än över 50 medlemmar i Europaparlamentet har gemensamt skrivit ett brev till den Slovenska Premiärministern Janez Janša. Ett brev som även gick ut till 27 stadschefer i EU.

Europaparlamentsmedlemmar hade i ett brev tidigare till Janez Janša föreslagit att han under sin tid som ordförandeland skulle hålla i en konferens om romers situation i Europa, som ett första steg i en lång rad av årliga konferenser om romer. Parlamentsmedlemmarna uttrycker stor oro för den ökande rasismen mot romer i Europa, som leder till en storskalig strukturell och institutionell diskriminering.

Det slovenska svaret blev att man inte hade råd eller tid med någon dylik konferens, att man i stället skulle erbjuda olika aktiviteter inom ramen för det interkulturella dialogåret 2008, något som parlamentsledamöterna starkt opponerat sig emot i brevet som skickades den 15 oktober i år där de understryker vikten av en EU-konferens om romer under den det slovenska ordförandeskapet.

Rumänske presidenten ber romerna om ursäkt

Den rumänske presidenten Traian Basescu, har bett om ursäkt för deportationen av tusentals romer till nazisternas dödsläger under andra världskriget. Det är första gången en regeringsmedlem har gjort så offentligt.

Över 25 000 romer, hälften av dem barn, skickades från Rumänien till utrotningsläger i Transnistrien, en region i östra Moldavien som då var en del av Sovjetunionen. Cirka 11 000 romer dog där.

– Myndigheterna var skoningslösa. De tog romerna från sina hem, från sina städer och ur armén och skickade bort dem för att få en ren nation, sade Traian Basescu. Nu måste vi berätta för våra barn att för sex årtionden sedan blev barn som de själva bortskickade av den rumänska staten för att dö i hunger och kyla.

Bristen på dokumentation från krigstiden gör det svårt att över huvudtaget beräkna antalet romer som förintades, men enligt U.S. Holocaust Memorial Museum, är antalet förintade romer mellan 220 000 och 500 000.

Delar av presidentens ursäkt gjordes på romanés, något som aldrig gjorts tidigare av en rumänsk statschef. Det var också första gången en rumänsk myndighetsperson bad om ursäkt för förföljelsen av romer under Holocaust. Rumänska ledare har tidigare bett om ursäkt för statens roll i dödandet av judarna.

Officiellt finns det cirka femhundra tusen romer i Rumänien, men undersökningar antyder att siffran snarare är en miljon. Majoriteten bor i fattigdom och diskrimineras i Rumänien, liksom i andra länder i Europa.

Basescu sa att Europa borde ta ett ansvar för att bättre inkludera romerna i samhället och rumänska skolbarn borde få lära sig om hur romerna förslavades och dödades under förintelsen.

Många romer har fortfarande inga identitetshandlingar och kan inte ta del av den sociala omsorgen. De blir fortfarande diskriminerade när de söker arbete.

Brysselkålssoppa och Polenta lagad på rumänskt vis

Det här behövs till ca: 10 personer:

- 1½ kg. Brysselkål
- 1 kg. Nötkött
- ½ kg. Fläskben
- 4 stora Morötter
- 1 st. Purjolök
- 1 st. Palsternacka
- 4 st. Stjälkselleri
- 1 st. Rotselleri
- 2 dl. Ris
- 1 tub Tomatpuré
- Vatten, salt och peppar.

Gör så här:

Skölj, skär nötköttet och fläskbenen i mindre bitar. Koka dem sedan i en stor gryta tills köttet är mörkt, skumma av när det behövs. Under tiden sköljs, skalas och skärs grönsakerna.

När köttet nästan är klart läggs tomatpurén och alla grönsakerna i.

Efter fem-tio minuter hälls riset i. Låt koka tills riset och grönsakerna är färdiga. Krydda efter smak.

Polenta lagad på rumänskt vis

Det här behövs:

- 350 gram Polenta
- 1 liter Kokande saltat vatten

Fyllning:

- 500 gram Keso eller valfri fyllning
- 3 dl. Gräddfil

Till fyllningen kan man byta ut keson mot sylt och gräddfilen mot vispad grädde.

Gör så här:

Häll i polentan i det kokande saltat vattnet under kraftig omrörning, låt koka under omrörning tills polentan har tjocknat och släpper i kastrullen. Häll polentan försiktigt på en utlagd handduk och bre ut den jämt. Fyllningen breddes över och handduken rullas med polentan till en rulle.

Lägg polentarullen på ett serveringsfat och häll över gräddfilen eller sylt.

Smaklig måltid!

Zumí pe zelenimáta thai Polenta, sar čiravén la ande Ruminía

Gadó trubúl 10 ženénge.

1,5kg	Cinoré šáxá (Brysselklí)
1 kg	Guruvanó mas
1/2kg	Balikané kókala
1st	Púro
1st	Palsternacka
4st	Tséleria redetšina (Rotselleri)
1st	Lúngo tséleri
2dl	Horézo (10 minutsi)
1 tubo	Ličardé pereděči
Pai, lon thai pipéri	

Ker gadeá

Xaláv, šin o guruvanó mas thai le baléske kókala ánde ciné kotorá.

Čiráv le masá ande jekh barí tigáia te kovlól o mas.

Gi pon čiról o mas, xaláv, ránde thai šin le zele-nimáta.

Kána o mas, pašti gata čiriló, šor le ličardé pereděči thai le zelenimáta ande é tigáia.

Pála panš minutsi šor andré ó horézo, čiráv gi pon gata le zelenimáta thai o horézo.

Mai tho pipéri thai lon.

Ruminítsko Polénta

Gadó trubúl

350 gr	Polénta
1l.	Čiradó londó paí
Ó pherdimós	
500gr	Keso
3 dl	Šuklardí smuntína
É pherdimáta, šái paruvés o keso thai é smuntína, varéniása thai mardí guglí smuntínása	

Ker gadeá:

Šor é polénta ande ó čiradó, londó paí. Hamisár te na phabarés é polénta. Muk te čiról gi pon é polénta thulilí thai či maí astárdiol ande é tigáia. Šor opré é polénta pe jekh ciní pištíri. Hulisár é polénta makh ó Keso oprál. Akaná le pištíriresa tevelisár é polenta. Putér é pištíri thai tevelisár é polénta pe jekh barí tiári, šor oprál é šuklardí smuntína, vaí te parudán pherdimáta, la varéniása thai la mardí guglí smuntínása.

Xan pe sastimáste!

Avsändare

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

B**Porto
Betalt**

Delegationen för romska frågor

É Delegatsia pe romané pušaimáta

Delegationen för romska frågor kommer inom kort att starta en hemsida på adress:
www.romadelegationen.se

Ett av syftena med hemsidan är att sprida information till kommuner och andra myndigheter om romska informatörer, föreningar och organisationer. Där kan man läsa och få information om delegationens arbete och kommande uppdrag. Man kan även läsa om den romska kulturen, om olika utbildningsprogram och de aktiviteter som pågår i olika kommuner i landet.

Delegationen söker därför kontakt med alla romska föreningar och organisationer, som vill lägga in information om sin verksamhet på hemsidan. Informationen om er verksamhet ska vara kort, cirka tre rader, med en länk till er organisations hemsida samt kontaktuppgifter.

Vi vill ha in er information snarast. Ring gärna om du har några frågor.

Manuel Tan Marti

E-post: manuel.tan-marti@integration.ministry.se

Direkttelefon: 08-405 39 54